

Eesti Keskkonnaühenduste Koda

Keskkonnaministeeriumile

Teie: 28.04.2020 e-kiri

Meie: 12.05.2020 nr 1-5/20/2692

Euroopa Komisjoni roheleppe kliimaeesmärkidest

Täname võimaluse eest Euroopa Liidu 2030. aasta kliimaeesmärkide suurendamise tervikliku kava kokku panemisse panustavate Eesti seisukohtade kujundamisel kaasa rääkida. Esitame järgnevalt Eesti Keskkonnaühenduste Koja poolsed ettepanekud seisukoha kujundamiseks.

Mõistame, et avalikul konsultatsioonil kogutakse sisendit just kliimaeesmärkide suurendamise tervikliku kava tarvis, mis on vaid üks osa roheleppest. Leiame, et mitmed valdkonnad on kliimaeesmärkide seadmise ja saavutamise tihedalt seotud ning neid ei ole võimalik kliimaeesmärkidest rääkides käsitlemata jätta. Sellest tulenevalt esitame ka oma ettepanekud mitmes valdkonnas.

- ***Kasvuhoonegaaside (KHG) heite vähendamine järgmisel kümnendil***

Teeme ettepaneku, et Eesti teeks EL poliitika kujundamiseks senisest ambitsioonikama ettepaneku KHG heite vähendamiseks -65% aastaks 2030 roheleppes ja kliimaseaduses ning seisaks võimalikult kiire kokkuleppe saavutamise ja elluviimisraamistiku paika seadmise eest.

Pikaajaliste sihtide seadmine on oluline, kuid juhime tähelepanu, et kõige rohkem hakkavad meie tulevikku kujundama järgmise kümnendi investeeringud ja teod. Selleks, et Euroopa Liit (EL) annaks oma õiglase panuse, peaks roheleppes ja kliimaseaduses olema sees eesmärk vähendada KHG heidet vähemalt -65% aastaks 2030, minimaalselt peaks Rohelepe tagama heite vähenemise -55% aastaks 2030, mis on hetkel sees võimaliku perspektiivina. Eesti, kelle eesmärk aastaks 2030 on -70%, saab siin olla eeskujuks ja tagant tõukajaks Euroopa Liidule ja selle liikmesriikidele, et saavutada senisest ambitsioonikama eesmärgi kinnitamine.

Ühise ambitsioonikama eesmärgi ja raamistiku selle ellu viimiseks peaks Euroopa Liit leppima kokku võimalikult kiirelt, et tagada rahvusvaheline tegutsemise ambitsioonikuse tõstmise suunas nii pea, kui praegustes oludes on võimalik.

- ***Õiglase üleminek ja energeetika***

Teeme ettepaneku, et Eesti seaks oma seisukohtade kujundamisel prioriteediks taastuvatel energiaallikatel põhineva energiasektori. Pakume välja, et EL fondide ja toe olemasolul võiks Eesti lubada tõsta oma taastuenergia eesmärgi aastaks 2030, et minna energeetikasektoris täielikult üle taastuenergialahendustele ja näidata sellega eeskjuju kogu Euroopale.

Eesti peaks seisma selle eest, et Õiglase Ülemineku Mehhanismi rahastus oleks kasutada ainult neile riikidele, kes oma riiklikus energia- ja kliimakavas (REKK) on sihiks seadnud kliimanetraalsuse ning võtnud eesmärgiks väljuda fossiilkütuste kasutamisest

energiatootmises hiljemalt aastaks 2030 või on valmis oma REKKi enne rahastuse saamist vastavalt uuendama. Samuti tuleks seista selle eest, et rahastus oleks NUTS3 tasemel ning et välistatud oleks selle kasutamine süsinikumahukatele tööstustele kompensatsiooni maksmiseks.

Eesti kui üks kõige süsinikumahukamaid majandusi ELis peab saama tuge EList ja panustama sinna ka omalt poolt, et ühiselt kliimaneutraalsuse eesmärki täita. Eesti peab toetama erinevaid ettepanekuid direktiivide muudatusteks, mis võimaldavad Eestis edendada taastuvenergia arendamist ja süsinikumahukate tööstusmodelite vähendamist nii kiiresti kui võimalik.

Õiglase Ülemineku Mehhanismi rahastus peaks olema kasutada ainult neile riikidele, kes oma riiklikus energia- ja kliimakavas (REKK) on sihiks seadnud kliimaneutraalsuse ning võtnud eesmärgiks väljuda fossiilkütuste kasutamisest energiatootmises hiljemalt aastaks 2030 või on valmis oma REKKi enne rahastuse saamist vastavalt uuendama. Peame seda oluliseks, kuna ELil ei ole mõistlik kulutada oma ressursse riikide peale, kes saadavate vahenditega ei alusta koheselt täielikku ülemineku protsessi süsinikumahukates piirkondades kliimaneutraalsele majandusele. Kui toetatakse riike, kel pole selget plaani oma süsinikumahukat tööstust muuta, kes subsideerivad kas otseselt või kaudselt tööstuse jätkumist ja kes plaanivad sinna jätkuvalt uusi investeeringuid, siis säiliks ka pärast rahastuse saamist samad probleemid seoses süsinikumahukusega ja tulevikus vajadus üleminek teostada.

Õiglase Ülemineku Mehhanismi rahastus peaks olema NUTS3 tasemel, st Eesti mõistes olema suunatud Kirde-Eesti regioonile. Lisaks õiglase ülemineku fondile ootame võimalust ka teistest ELi allikatest rahastuse suunamiseks üleminekule. Rahastamine peaks olema läbipaisev ja tagama pikaajalise jätkusuutlikuse regioonile. Lisaks ei tohiks rahastust kasutada süsinikumahukatele tööstustele kinnipanekuks kompensatsiooni maksmiseks. Sellistel tööstustel peaks olema õigus saada toetust teiste ettevõtetega võrdsel alusel, et minna üle süsinikuvabale majandusele ja ettevõtlusele, mis loob piirkonda kliimakindlaid töökohti.

- **Energiatõhusus**

Teeme ettepaneku, et Eesti seisaks energiatõhususe arendamise eest, keskendudes hoonete renoveerimist takistavate asjaolude kõrvaldamisele.

Näeme selle teema otsest seotust kliimamõju vähendamisega läbi energiatarbimise vähendamise ning minimaalse kliimamõjuga materjalide ja praktikate kasutamise. Toetame energiatõhususe valdkonna kiiret arendamist järgmisel kümnendil. Eriti näeme kasu renoveerimisalgatuses koos sidusrühmadega, et tegeleda hoonete renoveerimist takistavate tegurite kõrvaldamisega. Samuti peaks tähelepanu pöörama ja toetama renoveerimisel keskkonnasõbralike ning minimaalse kliimamõjuga materjalide ja praktikate kasutamist.

- **Märgalad**

Teeme ettepaneku, et Eesti toetaks turbaaladel kõrge veetaseme hoidmist ja taastamist ning maaomanikke toetavaid vastavaid meetmeid. Turbaalade pikaajase süsiniku talletamise võime tahtlikku kahjustamist ei peaks EL-i eelarvest täiendavalt toetama, seda tuleks, vastupidi, sanktsioneerida.

Euroopa Liidu maaomanikke tuleb julgustada hoidma ja taastama turbaalade kõrget veetaset, et maksimeerida süsiniku pinnases säilitamist ja minimeerida kasvuhoonegaaside heidet. Ükski Euroopa Liidu maaomanik ei peaks majanduslikult ega ühiskondlikult kannatama, kui ta säilitab või arendab märki turbaalaid või taastab nende veerežiimi. Turbaalade pikaajase süsiniku talletamise võime tahtlikku kahjustamist võiks sanktsioneerida; sellist tegevust ei peaks EL-i eelarvest kunagi täiendavalt toetama. Pikemalt on ettepanekuga seonduv esitatud positsioonipaberil: [Poliitikasoovitused 2020 - ÜPP ja märgalaviljelus](#)

- **Mõjude arvestamine kliimale kõikide arenduste ja kavade puhul**

Teeme ettepaneku, et Eesti seisaks kõigi arenduste, investeeringute jmt kliimamõju hindamise ning sellega arvestamise eest, sh läbipaistva rahastus- ja toetuskeemi juurutamise eest.

Arenduste, investeeringute jms mõju hindamisel peaks olema alati arvestatud mõju kliimale nii Eestis kui ka ELis – eriti oluline on see just järgmisel kümnendil. Hetkel teeme me plaane (nagu uute põlevkivikaevanduste ja õlitechase rajamine), mis selle mõjuga ei arvesta. See peaks olema ELi tasandil reguleeritud nii, et ELi kliimaeesmärkidega vastuolus olevate arenduste tegemine oleks välistatud ja kindlasti peaks olema välistatud kliimaeesmärkidele vastu töötavate investeeringute rahastamine või nende kaudne toetamine ELi eelarvest. Eesti peab omalt poolt lubama, et planeerib juba praegu igasuguseid tegevusi ja arendusi Eestis nii, et võtab adekvaatselt arvesse mõjusid kliimale ja elurikkusele.

Näiteks toome ELi-ülese säästliku transpordi kujundamise. Projektide kliimamõju tuleb hinnata iga arenduse põhiselt. See tähendab, et ei tohiks lugeda automaatselt näiteks raudteetranspordi arendamist kliimale positiivseks ilma tegelikke kliimamõjusid hindamata. Rail Balticu puhul ei ole hinnatud planeerimise etapis elutsükli põhise kliimamõju, sh mõjusid, mis avalduvad ehitusega, maakasutuse muutustega jne. Seega jäi olulises strateegilises planeerimise etapis arvestamata kliimamõju. Selliseid juhtumeid ei tohiks ELi rohelepperaamistik lubada.

- **Alt-üles lähenemise toetamine ja korporatiivvõimu vähendamine**

Teeme ettepaneku, et Eesti seisaks kodanike rolli esikohale seadmise eest ning kliima- ja keskkonnanäesmärkide sisulise täitmise eest, sh toetaks piirangute seadmist suurettevõtetele, mis ei toeta neid eesmärke.

Kodanike, sh üha enam aktiveeruvate noorte, rolli esikohale seadmine on järgmisel kümnendil reaalselt saavutamiseks ülioluline. See ei tohi aga jääda näiliseks, vaid kohalikel elanikel peaks tänu sellele tõusma võimekus aktiivselt otsustusprotsessides ja

üleminekus osaleda. Teiselt poolt peab rohelepe piirama oluliselt suurettevõtete huvidel järgi andmist, mis ei toeta kliima- ja keskkonnanäesmärke.

- **Rahastus**

Teeme ettepaneku, et Eesti seisaks adekvaatse rahastusskeemi tagamise eest, mis võimaldaks rohelepe, sh kliimaeesmärkide suurendamise kava ka realselt ellu viia. Sealhulgas tuleb peatada koheselt kõik toetused ja uued investeeringud fossiilkütustesse (sh maagaasi) EL-is.

- **Metsandus**

Teeme ettepaneku, et Eesti toetaks ambitsioonikate elurikkuse- ja kliimaeesmärkide seadmist EL uues bioloogilise mitmekesisuse strateegias ja metsastrateegias ning seisaks taastuvenergia direktiivi puitse biomassi säästlikkust puudutava osa ja LULUCF määruse õige rakendamise eest. Ühise põllumajanduspoliitika raames seatavad metsandusmeetmed peavad tuginema täpsetel arvutustel ning stimuleerima otsest kasvuhoonegaaside heite vähenemist juba nende rakendamise perioodil.

Toetame ja tunnustame Euroopa Komisjoni initsiatiivi eest üle vaadata kliimapolitiika metsasid puudutav osa. Eriti kriitiline on selles valguses taastuvenergia direktiivi puitse biomassi säästlikkust puudutav osa ning LULUCF määrus, mis peavad tagama, et metsanduse ja bioenergeetika kliimamõju arvestataks õigesti ning taastuvenergeetika toetamise raames ei innustataks suuri heitmeid põhjustavaid praktikaid. Samuti on oluline ambitsioonikate elurikkuse- ja kliimaeesmärkide seadmine EL-i uues metsastrateegias, millele on viidatud Green Deal'i tekstis.

Tunnustame ka püüdu suunata oluline osa põllumajandustoetustest kliima- ja elurikkuse eesmärkide saavutamisse. Ühise põllumajanduspoliitika raames seatavad metsandusmeetmed selle saavutamiseks peavad tuginema täpsetel arvutustel ning stimuleerima otsest kasvuhoonegaaside heite vähenemist juba nende rakendamise perioodil.

- **Tarbimise vähendamine**

Teeme ettepaneku, et Eesti toetaks tarbimise vähendamist, st nii energia, tooraine kui maa kasutamisel planeedi piiride ja selles ELi õiglase osa arvestamist.

- **Talust toidulauani (farm to fork)**

Teeme ettepaneku, et Eesti toetaks nii Green Deal raamseisukohtades kui ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) reformi läbirääkimistel ambitsioonikaid keskkonnanäesmärke ja nende tagamiseks vajalikke mehhanisme ning näeks ÜPP rakendamisel ette piisavalt tõhusad keskkonnale suunatud meetmed ÜPP mõlemas sambas.

Toetades algatuse 'Talust toidulauani' jaoks ambitsioonikaid keskkonna- ja kliimaeesmärke, jääb meile mõnevõrra ebamääraseks, kuidas neid on kavas rakendada. Jääb selgusetuks, kuidas Komisjoni poolt selle aasta kevadel esitatav Green Deal strateegia haakub selleks ajaks juba päris kaugele arenenud ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) reformiga. Kuivõrd EL-is mõjutab toidutootmist kõige rohkem just ÜPP, on selgusetu, kas soovitakse kuidagi viimasel hetkel veel mõjutada reformi käiku, reformi järgset ÜPP rakendamist liikmesriikides

(strateegiakavade kooskõlastamise ajal, mida mainib ka lisaks olev tegevuskava) või ärgitada uusi algatusi.

Eesti peaks toetama ÜPP reformi läbirääkimistel Põllumajandus- ja kalandusnõukogus ambitsioonikaid keskkonnanäesid ja nende tagamiseks vajalikke mehhanisme ning ÜPP rakendamise kodutöös - strateegiakava ettevalmistamisel - nägema ette piisavalt tõhusad keskkonnale suunatud meetmed ÜPP mõlemas sambas.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Laura Uibopuu

Eesti Keskkonnaühenduste Koja koordinaator